

Ercsei Kálmán

Erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások térben és időben: egy áttekintés¹

Kivonat. Kutatásunkban a romániai magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások összegyűjtésére vállalkoztunk azzal a céllal, hogy megvalósult vizsgálatok egyfajta kronológikus, tematikai áttekintését készítsük el. Tárgy körünket tágan értelmezve, a szakirodalmi anyagok alapján igyekeztünk figyelni minden erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos empirikus kutatásra, vizsgálatra, esettanulmányra. Írásunkban a kutatás során elkészült, mintegy 70 kutatást magába foglaló adatbázis alapján tekintjük át a romániai/erdélyi magyar ifjúságkutatás közel 25 évét. Tanulmányunkban először a romániai ifjúságkutatási szférát, majd pedig az erdélyi magyar ifjúságkutatásban érintett műhelyeket mutatjuk be röviden. Ezt követően bemutatjuk az empirikus kutatások eloszlását témakörök, illetve az alkalmazott módszertan szerint. Végül pedig időrendben haladva, a vizsgált időszakot három időintervallumra bontva tekintjük át a különböző témaköröket, kutatásokat.

Kulcsszavak: romániai magyar ifjúságkutatás; empirikus kutatások; erdélyi magyar fiatalok; kronológia

Abstract. Researches in Time and Space: Chronological Overview of Hungarian Youth Research in Transylvania 1990–2014

The present paper focuses on the empirical researches related to the ethnical Hungarian Youth population from Transylvania, Romania with the aim of giving an overview based on the literature of the domain. As a result of our desktop research we build a database which collects the main characteristics of a number of 70 empirical researches.

The study first sketches the context of the formation and evolution of the field of the youth researches in Romania, then shortly presents the institutes in the field of ethnical Hungarian youth research from Romania. The next step analyses the distribution of research topics and methods. Finally, a timeline shows the most of the previously presented researches giving an overview of the researches and their topics.

Keywords: youth research in Romania; Hungarian youth in Romania; chronology; empirical research

1 A jelen tanulmány alapját jelentő, a Magyar Szociológia Társaság 2014. évi konferenciájára *Az erdélyi magyar ifjúsági paradigma. Az erdélyi magyar fiatalokat célzó kutatások összegző jellegű áttekintése* címmel tervezett előadás előkészítésében, illetve az ehhez szükséges adatgyűjtésben közreműködtek: Kiss Zita, Plugor Réka, Szabó Júlia, Veres Valér.

Írásunkban egy több szakaszból álló kutatás első fázisaként a romániai magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások egyfajta kronológikus, tematikai áttekintésére vállalkozunk². Kutatásunk során a szakirodalmi anyagok alapján tettünk kísérletet a megvalósult kutatások azonosítására, azaz a mezőny feltérképezésére. Tárgykörünket tág keretben igyekeztünk kezelni: ilyen módon megpróbáltuk minden olyan empirikus kutatásra, vizsgálatra, esettanulmányra figyelni, amely kérdéseket fogalmaz meg a fiatalokkal kapcsolatban és válaszokat keres, függetlenül a vizsgált társadalmi résztől vagy a vizsgált társadalmi kérdéstől, a probléma jellegétől. Az eképpen létrehozott, mintegy 12 fő témakörrel és 150 résztémával foglalkozó, hozzávetőleg 70 kutatást, vizsgálatot, önálló esettanulmányt tartalmazó adatbázisra³ alapozva kísérjük meg felvázolni a kilencvenes évek elejétől létrejövő, kibontakozó romániai magyar ifjúságkutatási mezőnyt. Munkánk során nem volt célunk foglalkozni a kutatások finanszírozási forrásainak, illetve finanszírozóinak feltérképezésével, továbbá nem célunk a különböző szervezetek közötti kapcsolatok, network-ök feltérképezése, mint ahogy egy kritikai szempont érvényesítése sem. Célunk leginkább egy felülnézeti kép létrehozása a megvalósult empirikus kutatásokról.

A következőkben először röviden vázoljuk a hazai társadalomtudományi-intézményi kontextust, amely keretet adott a megvalósult empirikus kutatásoknak. Ezt követően az áttekintett szakirodalmi anyagok alapján mutatjuk be a kutatások főbb jellemzőit, végül pedig időrendben haladva próbáljuk meg áttekinteni a különböző témaköröket, kutatásokat.

KIBONTAKOZÓ IFJÚSÁGKUTATÁS ROMÁNIÁBAN 1989-ET KÖVETŐEN

1989-es rendszerváltást követően a szociológia számára új környezet jött létre, újraindult a szociológusképzés, az intézeti kutatás. A megrendelésre dolgozó közvéleménykutató intézetek mellett, a civil társadalom fejlődésével megjelent egy sor nem kormányzati szervezet, amelyek keretén belül „hatékony, értelmes, célszerű” társadalomkutatói munka vált megvalósíthatóvá (Lőrincz 2002). Kiss és Sólyom szerint ez a szakasz tekinthető a román szociológia harmadik szakaszának (ld. Kiss–Sólyom 2002).

A romániai ifjúságkutatásról szóló összegzések terén elsősorban Schifirneț (1999), illetve Mitulescu (2011), az erdélyi magyar ifjúságkutatásra vonatkozó eddigi szintéziseket illetően pedig Gergely (2009), valamint Kiss – Tóth-Batizán (2014) munkáit tartjuk számon kiindulópontként.

Schifirneț a romániai ifjúságkutatás 30 évét tekinti át és megállapítja, hogy a 1990-ig a romániai ifjúságkutatás erőteljesen átpolitizált intézményekhez kötődött. Meglátása szerint, az intézményi függés többé-kevésbé a kilencvenes fordulatot követően eleinte megmaradt (az *Ifjúságkutató Központ* az Ifjúsági és Sportminisztérium hatáskörébe tartozott), s bár a kutatóknak idővel után sikerült megteremteni az ifjúságkutatás tematikai stabilitásának belső feltétele-

2 A kutatás második fázisa a fiatalok különböző szegmensei körében érvényesülő trendek, tendenciák kutatási eredményekre alapozott körvonalazását célozza a társadalmi lét különböző területein (társadalmi helyzet és életmód, értékrend és identitás, társadalmi közérzet, jövőtervek), szemmel tartva a tágabb (kelet-európai, európai, globális) társadalmi kontextust.

3 *Erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások adatbázis 1990–2014*

it, ez nem jelentett teljes függetlenséget, ami nem meglepő, hiszen a háttérintézmények mozgásteret rendszerint eléggé behatárolt.

A romániai ifjúságkutatások első nagyobb empirikus eredményei 1996-ban jelentek meg. Ekkor készült el az első Ifjúsági Barométer, valamint az *Életminőséget Kutató Intézet*⁴ (ICCV) fiatalokkal kapcsolatos kutatásainak eredményei is ekkor jelentek meg (Mărginean 1996). Ezt követően a 2003-ban létrehozott *ANSIT*⁵ által végzett kutatások eredményeit összegző kötetek említhetők a 2004-es, illetve 2006-is vizsgálatok alapján.

Az eddig említettek alapvetően a fővároshoz kapcsolódó intézményrendszert és kutatómunkát jelentettek, és 2007-ben került középpontba egy országos ifjúságkutató hálózat kialakítására vonatkozó kezdeményezés. A konferencia eredményeként jelent meg egy 2007-es tanulmánykötet, amely a különböző helyeken – Kolozsváron, Nagyváradon, Nagyszebenben, Iași-ban, Bukarestben – működő műhelyek munkáit foglalta magában (Mitulescu 2007).

Az együttműködés eredményeként valósultak meg a 2008-as harmonizált adatfelvételek, amelyeket az ország fiataljaira vonatkozóan az *ANSIT*, a romániai magyar fiatalokra vonatkozóan pedig a Kolozsváron működő *Nemzeti Kisebbségkutató Intézet*⁶ készítette el.

AZ ERDÉLYI MAGYAR IFJÚSÁGKUTATÁS MŰHELYEI. A MAGYARORSZÁGI IFJÚSÁGKUTATÁSI SZFÉRA

Jóllehet az előzők során jeleztük: kutatásunk tárgyát nem a műhelyek irányából közelítve szándékszunk megközelíteni, illetve az intézmények közötti együttműködések és network-ök, valamint a finanszírozási szféra bemutatására sem vállalkozunk, mégis – a vizsgált kutatási szféra és kutatási terület (ki)alakulása, illetve a kutatások intézményi kötődése szempontjából – szükségesnek gondoljuk egyrészt az erdélyi műhelyek, másrészt az erdélyi ifjúságkutatási szférával kapcsolatban álló magyarországi műhelyek felsorolását.⁷

Amennyiben az erdélyi magyar ifjúságkutatást egy (vak)térképen szeretnénk ábrázolni, úgy három (Kolozsvár, Csíkszereda, Nagyvárad), illetve egy negyedik földrajzi pont (Budapest) körül sűrűsödne a kutatásokat kivitelező intézmények. (Magyarországot tekintve továbbá megemlítendő a Szegeden és Debrecenen működő szervezetek, intézmények.)

A három hazai földrajzi helyszínen hozzávetőlegesen 10–15 intézmény fontos. Kolozsváron megemlítendő a *Babeş-Bolyai Tudományegyetem – Szociológia Tanszék, Magyar Tagozat*, illetve ehhez kapcsolódóan a *Max Weber Társadalomkutatásért Alapítvány*, továbbá az *Etnikumközi Viszonyokat Kutató Központ*, a *Nemzeti Kisebbségkutató Intézet*, a *Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) – Néprajz és Antropológia Tanszék és a hozzá kapcsolódó Kriza János Néprajzi Társaság*, valamint a *Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem*.

4 *Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii – ICCV*

5 *Agenţia Naţională pentru Sprijinirea Iniţiativelor Tinerilor – Országos Hatóság az Ifjúsági Kezdeményezések Támogatásáért*

6 *Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităţilor Naţionale – ISPMN*

7 Ez utóbbiak ugyanis a különböző szakmai és partnerségi együttműködéseknek köszönhetően lényeges szerepet játszanak a romániai magyar ifjúságkutatás vonatkozásában.

Csikszeredában elsősorban a már nyolcvanas évektől tevékenykedő (a nyilvánosság elé eleinte elsősorban térségi antropológiai vizsgálatokkal lépő) KAM⁸ (jelenleg KAM – Intézet – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja) említendő, továbbá a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem Gazdaság- és Humántudományok Kar, Társadalomtudományi Tanszék.

Nagyváradon két egyetemi intézmény: a Nagyváradai Egyetem – Társadalom- és Humántudományok Kar, illetve a Partium Keresztény Egyetem (PKE) – Társadalomtudományi Tanszék említendő.

A kutatások számottevő része az említett intézményekhez kapcsolódóan, akár a fentiek együttműködésében valósult meg. Mindezek mellett, megemlíthető számos olyan anyaországi intézmény, amely vonatkozó kutatások kapcsán együttműködő partnerként / támogatóként, vagy megvalósítóként érintett.

E vonatkozásban szeretnénk megemlíteni a BBTE és a Szegedi Tudományegyetem közötti korai együttműködést, majd később a BBTE – Szociológiai Tanszék Magyar Tagozat, illetve az Oktatókutatási Intézet (OKI) – Ifjúságkutató csoportjának, később a szegedi EIKKA⁹ munkáját is vezető Gábor Kálmán BBTE Szociológia Tanszék magyar tagozatán végzett vendégoktatói tevékenységét, amely során számos kutatást és együttműködést kezdeményezett. Ő volt például a Budapesten működő Mobilitás, illetve a később létrehozott Nemzeti Ifjúságkutatói Intézet (NKI) munkatársaként, Bauer Bélával és Nemeskéri Istvánnal az első nagymintás adatfelvétel kezdeményezője, a Fél-sziget-kutatássorozat külső szakértője. Bauer Béla nevéhez fűződik továbbá a MOZAIK2011 kutatás megvalósítása, amelynek a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet (NCSSZI) adott otthont.

Megemlíthető továbbá (a teljesség igénye nélkül) a Tusványos 2001 kutatást támogató Teleki László Intézet, illetve a tanulói és hallgatói kutatásokat Erdélyben (is) végző Határon Túli Oktatás Fejlesztésért Programiroda (HTOF), illetve a Márton Áron Szakkollégium (MÁSZ) keretein belül működő Karrier Iroda, a székelyföldi szubkultúra kutatásokhoz kapcsolódóan a Pécsi Tudományegyetem, a Nagyváradai Egyetemmel, illetve PKE-vel partnerségben együttműködő Debreceni Egyetem, a KAM-Intézettel együttműködő Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat, végül pedig a 2013-ban alapított Nemzetstratégiai Kutatóintézet (NSKI), amelynek feladatai között szerepel a Külhoni magyar ifjúságkutatás című vizsgálat.

A kutatások számokban

A következőkben először témakör és módszertan vonatkozásában tekintjük át a szakirodalom feldolgozása során fellelt kutatásokat, esettanulmányokat, majd néhány kutatás idővonalon történő elhelyezésével kísérletet teszünk az időbeliség bemutatására is.

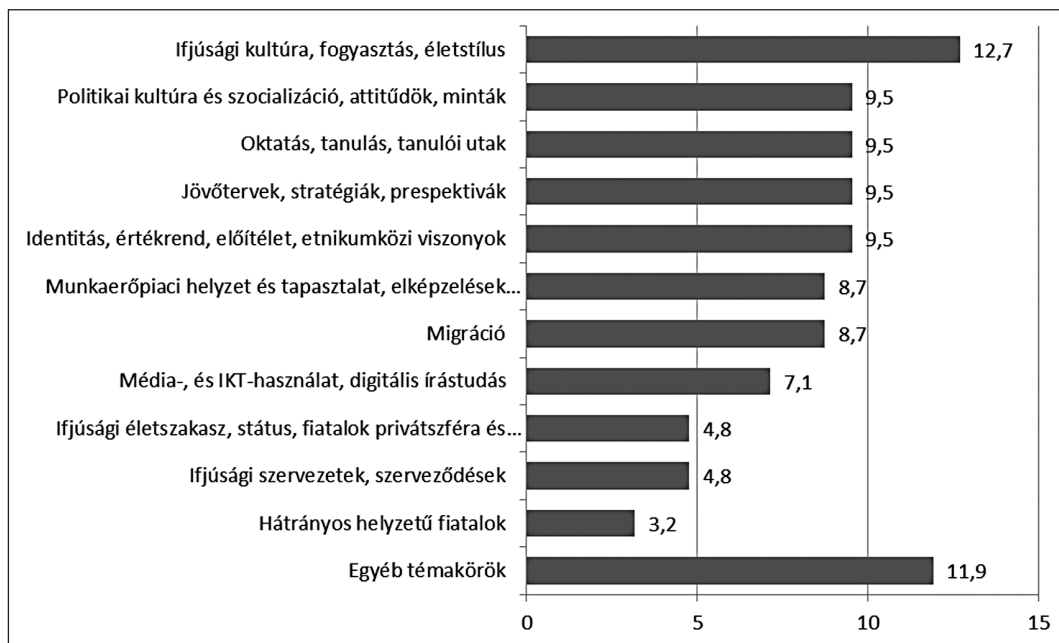
A legtöbb kutatás (a kutatások 85%-a) egy jól körülhatárolható témakörre fókuszál. A komplexebb, szerteágazó vizsgálatok tehát kisebbséget képeznek. A téma szerinti besorolásnál a több témakört is felölelő kutatások (pl. MOZAIK2001, Fél-sziget-kutatássorozat 2005–2013, Erdélyi fiatalok 2008, Erdélyi fiatalok 2013, stb.) esetén az adott kutatást adatbázisunkban több témakörön belül is szerepeltettük. Ugyanakkor, más esetekben, adott témakörök/kutatási területek között nem minden esetben lehet egyértelműen különbséget tenni: a kutatások/témakörök

8 Kommunikációs Antropológiai Munkacsoport

9 Európai Ifjúsági Kutató-, Szervezetfejlesztő és Kommunikációs Központ

kérdésfeltevései erőteljesen rokoníthatók vagy együttesen, egymást kiegészítve foglalkoznak egy adott társadalmi jelenséggel (pl. az ifjúsági korszakváltással). Ilyen esetekben arra törekedtünk, hogy az egymással rokonítható témákat vagy akár témaköröket azonos csoportba soroljuk be.

Adatgyűjtésünk alapján, a témák mintegy 13%-a az ifjúsági kultúra és fogyasztás tárgykörébe tartozik (ld. 1. ábra). A politikai kultúra tárgykörébe tartozó, az oktatással és tanulással foglalkozó, a fiatalok jövőterveit, jövővel kapcsolatos elképzeléseit vizsgáló, továbbá az identitás, értékrend kérdéskörével foglalkozó kutatások egyenként mintegy 10%-os részarányt képviselnek. A részarányukat tekintve nem sokkal maradnak el ettől a munkaerőpiaci elhelyezkedés és érvényesülés, illetve a migráció kérdéseivel foglalkozó témakörök, amelyek mintegy 8–9%-os részarányt tudhatnak magukénak. A média, illetve információs és kommunikációs technológiák (IKT-k) használatával, illetve a digitális írástudással a kutatások mintegy 7%-a foglalkozik. Kifejezetten az ifjúsági életszakasszal, fiatalok önállósodásával foglalkozó vizsgálatok a kutatások mintegy 5%-át teszik ki. (Megjegyzendő, hogy ezek a kutatások erőteljesen kapcsolódnak az ifjúsági kultúra és fogyasztás témakörhöz. A két témakör kérdései számos pontos kapcsolódhatnak egymáshoz.)

1. ábra: *A fiatalokkal foglalkozó kutatások témakörei*

Forrás: Erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások – adatbázis 1990–2014

Az adatgyűjtési módszertant és technikákat tekintve, a kutatások közel fele (50%-a) kvantitatív módszertant, 37%-a kvalitatív módszertant, a fennmaradó 12% pedig ötvöztött módszertant alkalmazott.

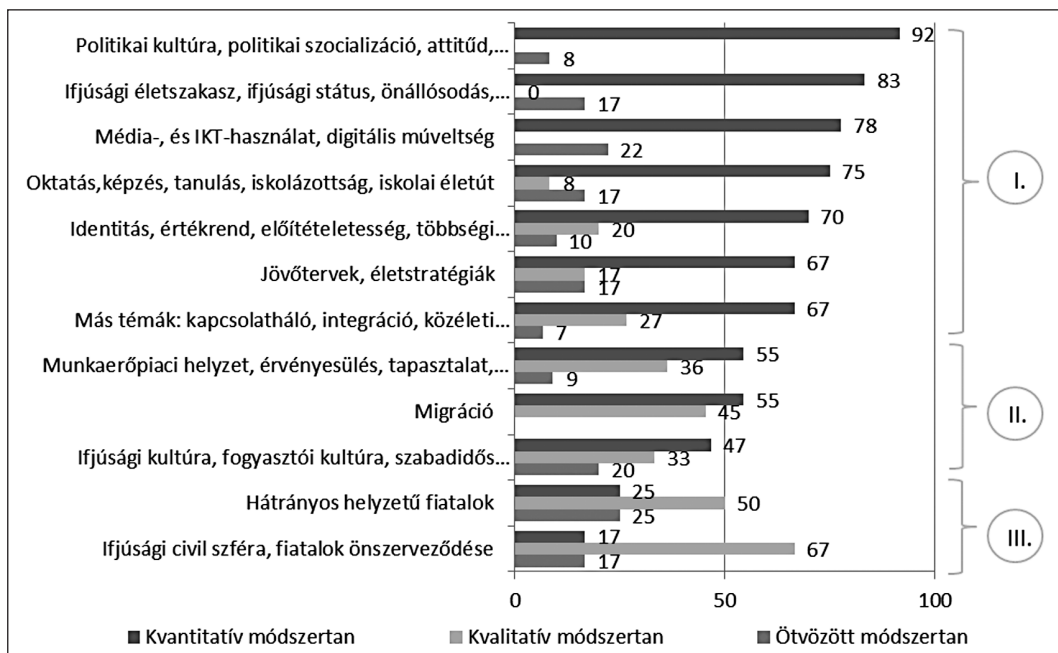
Aszerint, hogy egy-egy témakörön belül milyen súllyal vannak jelen az egyik vagy másik módszertannal dolgozó kutatások, három csoportot különböztethetünk meg: elsősorban kvan-

titatív módszertant, kvantitatív és kvalitatív módszertant közel azonos arányban, valamint első-sorban kvalitatív módszertant alkalmazó témaköröket.

Túlnyomórészt kvantitatív módszertant alkalmaznak a fiatalok politikai kultúrájával és szocializációjával foglalkozó kutatások, továbbá az ifjúsági életszakaszt, a fiatalok önállósodását, a média- és IKT-használatot vizsgáló kutatások. (Az egyes, felsorolt témakörökben végzett kutatások legalább 75%-a kvantitatív módszertant alkalmaz. ld. 2. ábra – I.) A tanulás és oktatás, az identitás és értékrend, a jövőtervek és életstratégiák témájú kutatások 67–75%-a alkalmaz kvantitatív módszertant.

A munkaerőpiaci vizsgálatok, a migrációs kutatások, illetve az ifjúsági kultúra esetén továbbra is a kvantitatív módszertant alkalmazó kutatások képezik a nagyobb arányt (55%), miközben a kvalitatív módszertannal dolgozó kutatások aránya is relatíve magas (36–45%). (ld. 2. ábra – II.)

Kvalitatív módszertan alkalmazása elsősorban az ifjúsági és civil szférán belüli vizsgálatok esetén, továbbá a hátrányos helyzetű fiatalok vizsgálata esetén figyelhető meg. Az ide sorolható kutatások mintegy 50–67%-a alkalmaz kvalitatív módszertant (ld. 2. ábra – III.).

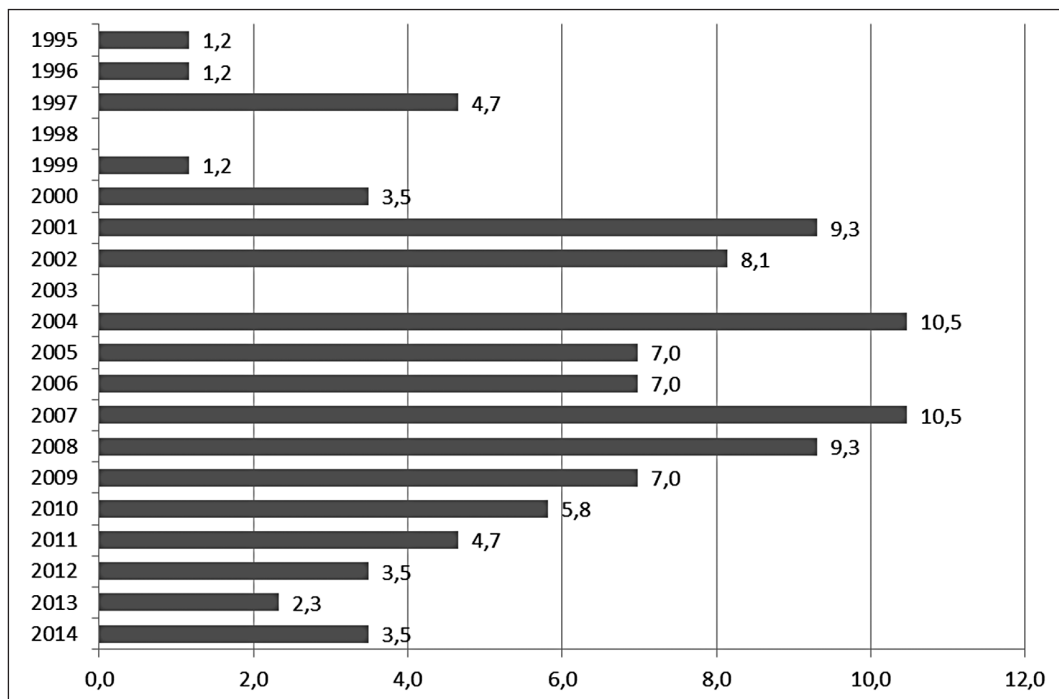

2. ábra: Az alkalmazott módszerek témakörök szerinti megoszlása

Forrás: Erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások – adatbázis 1990–2014

Amennyiben csak szigorúan a kutatások számával próbáljuk meg jellemezni a vizsgált időszakot (noha ennek a megközelítésnek nyilvánvalóak a korlátai), azt figyelhetjük meg, hogy a kilencvenes éveket követően, a 2001–2009-es időszak kifejezetten termékenynek mondható, 2009 után pedig ismét kisebb csökkenés figyelhető meg: míg az 1994–2014-es időszakban egy

évre átlagosan öt kutatás esik, addig a 1994–2000-es időszakra átlagban 2, a 2000–2009-es időszakra 7, a 2009 utáni időszakra pedig 3–4 (ld. 3. ábra).¹⁰

3. ábra: A kutatások számának évek szerinti megoszlása

Forrás: Erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások – adatbázis 1990–2014

A KUTATÁSOK KRONOLÓGIAI ÁTTEKINTÉSE

Értelemszerűen, jelen írás keretei között nem áll módunkban szólni az összes általunk fellelt fiatalokkal kapcsolatos kutatásról (és az ehhez kapcsolódó publikációkról). A továbbiakban, írásunk címéhez híven, a kutatások körének szűkítésre révén, szintézis jelleggel próbáljuk meg kijelölni azt a „krétakört”, amelyen belül az erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások mozognak (kérdésfeltevés, tematika, illetve módszer vonatkozásában).

A könnyebb áttekinthetőség érdekében a nagyobb, átfogóbb, jobbra survey jellegű¹¹ kutatásokat (amelyek az összes általunk áttekintett kutatás mintegy 40%-át jelentik) egy idővonalon helyeztük el (ld. *Melléklet*). Ezek mellett számos kisebb, ám hasonlóan értékes lokális vizsgálat,

¹⁰ Természetesen, ez nem jelenti azt, hogy a már elkészített adatfelvételeket követően ne születnének időközben további, a tárgyidőt követő munkák. Az adatok az empirikus kutatásokra vonatkoznak.

¹¹ Az idősoron megjelenített kvantitatív kutatások között kivételt képeznek a romániai magyar ifúság-kutatás első tanulmányaiként számon tartható írárok (Kántor 2014, Veres 1994b, Biró A. 1995, Biró–Gagy–Túros 1995).

esettanulmány tartható számon. (Amennyiben egy kutatáson belül született összes publikációt figyelembe vesszük, úgy hozzávetőleg mintegy 150 cikkről, írásról, tanulmányról beszélhetünk.)

A következőkben a vizsgált időszakot három szakaszra osztottuk. Először az 1990/(1994)–2001 között végzett kutatásokat, majd a 2001–2008 közötti vizsgálatokat, végül pedig a 2008-tól napjainkig megvalósult kutatásokat tekintjük át.¹²

a) A kezdetektől az első nagymintás vizsgálatig: erdélyi magyar ifjúságkutatás az 1990–2001 közötti időszakban

Az 1989-es rendszerváltást követően a romániai magyar fiatalokkal foglalkozó első kutatások és írások a fiatalok civil szerveződéseinek feltérképezésével foglalkoznak (ld. Kántor 1994, Veres 1994a, 1994b, 1995, 1996). A Kántor Zoltán által jegyzett esettanulmány publicisztika jellegű írás, amely a temesvári magyar diákságról és diákéletéről ad életszerű képet, érintve a diákság modernizációhoz való viszonyát, a kivándorlás jelenségét, a hagyományörzés és nemzeti gondolkodás kérdésköreit, az önszerveződést és a politikai szerepvállalást.

Veres a romániai magyar civil szféra szerveződésével foglalkozik (mennyiben körülhatárolható a romániai magyar civil szféra, milyen funkciókat lát el). Írása továbbá hivatkozást tartalmaz több adatfelvételre: egyrészt egy 1992-es, a MISZSZ felkérésére a szegedi József Attila Tudományegyetem Szociológia Tanszéke és a temesvári magyar szociológus diákok egy csoportja által végzett kutatásra (ld. Gábor 1993), a szintén a MISZSZ által kezdeményezett ifjúsági szerveződések legfontosabb adatait összegyűjtő *Ifjúsági adattár* elkészítését célzó felmérésre, illetve egy 2185 fős, országos mintán végzett adatfelvételre, amely tematika szempontjából az első komplex ifjúsági adatfelvételként tartható számon. A kutatás vizsgálta a fiatalok szabadidős tevékenységeit, médiahasználatát, értékpreferenciáit, előítéletességét, politikai kutúráját, kivándorlási szándékát, illetve a szervezeti életben való részvételét (ld. Horváth 1994, Magyar 1994, Veres 1994a, 1994b, 1995). Veres említést tesz még egy 1995-ben kezdeményezett szintén ifjúsági szervezetekről információt gyűjtő felmérésről, az RMDSZ 1994-ben alakult Ifjúsági Főosztályának kezdeményezésére.

Ugyanekkor, szintén az RMDSZ Ifjúsági Főosztálya felkérésére készül el a *KAM* helyzet-elemző tanulmánya (ld. Biró A. – Gagy – Túros 1995). A szakpolitikai javaslatokat is megfogalmazó, áttekintő, leíró elemzés az elsősorban rurális közegben élő fiatal korosztály rendszerváltást követő helyzetéről a *Helyzet-könyvek* sorozat első kötetében jelent meg. A szerzők az ifjúsági korosztályt társadalmi rétegeként definiálják és e társadalmi réteg helyzetének elemzésére vállalkoznak (melyek a társadalmi réteg állapotának jellemzői, az állapotot előidéző okok, milyen példák találhatók az önszerveződésre, a közéleti képviseletre, melyek a réteg migrációs jellemzői). A szerzők a történeti-társadalmi kontextust vázolja jutnak el a kilencvenes évek fiatal korosztályának jellemzéséhez, és az ifjúsági életszakasz átmeneti jellegére hívják fel a figyelmet.

12 Számításaink szerint, az első szakaszba a kutatások hozzávetőleg egyötöde (21%-a), a második szakaszba a kutatások valamivel több, mint fele (52%-a), a harmadik szakaszba pedig a fennmaradó 27%-a esik.

A fenti anyaggal egy évben jelenik meg továbbá Biró A. Zoltánnak az ifjúsági kultúrát a székelyföldi régióban a generációk közötti különbségek szemszögéből vizsgáló írása (ld. Biró A. 1995). A tanulmány arra a következtetésre jut, hogy a székelyföldi fiatalok jobbra befogadói a kívülről jövő behatásoknak, amelyek valamelyest változtathatnak a generációk között viszonyukon, de az erősnek mutakozó hagyományok erejét viszonylag nehéz megtörni, és valószínűleg nehezen alakul ki körükben alternatív ifjúsági kultúra.

Hasonló kérdésekkel, ám valamelyest szélesebb tárgykört felölelve foglalkoztak a kolozsvári műhelyhez kapcsolódó (BBTE Szociológia Tanszék, Max Weber TKA) tanulói/hallgatói vizsgálatok, amelyek nagymértékben összefügtek Gábor Kálmán BBTE-n kifejtett vendégoktatói munkásságával. Ennek eredményeként jött létre az 1997-es két helyszínen (Székelyudvarhelyen és Kolozsváron) végzett kutatás¹³ (ld. Veres 1998, Cseke 1998, Miklós 1998), amit a négy helyszínen¹⁴ végzett az 1999-es adatfelvétel követett (ld. Veres 2000, illetve ld. még Kiss 2001a¹⁵, 2001b, 2002a, Veres 2004).

Míg az 1997-es kutatás a fiatalok társadalmi háttérét és értékorientációit, jövőtervezését, önállósodását, összességében az ifjúsági korszakváltás folyamatát vizsgálja, addig az 1998-as kutatás az értékrend, önállósodás és jövőstratégiák mellett, a nemzeti és állampolgári identitás, a politikai kultúra és előítéletesség kérdésköréit, a fiatalok politikai cselekvési mintáit és attitűdjeit, az etnikumközi viszonyok vonatkozásában megélt tapasztalatait is vizsgálta.

Az előbbi kutatások egyfajta folytatásaként fogható fel az Sapiencia EMTE KPI által finanszírozott ösztöndíjprogram keretében a középiskolások körében megvalósított adatfelvétel, amely szintén több helyszínen, 732 fős mintán vizsgálta a magyar középiskolás fiatalokat, ez többnyire az utóbbi kutatás témaköréit fedi le (ld. Sorbán 2002).

Az 1999-től kezdődő időszakra erőteljesen jellemzőek a politikai kultúrával, szocializációval, attitűddel kapcsolatos vizsgálatok, kutatások. Az első témában végzett kutatás egy több részből álló sorozat első adatfelvétele volt, amelyre 1999 végén került sor *Civil Kurázi* elnevezéssel.¹⁶

A vizsgálat a magyar egyetemi hallgatók körében vizsgálta a politikai kultúrát, a politikai cselekvésmintákat (választói magatartás, szervezeti tagság, aktivitás, elvárás-rendszerek), a médiahasználatot. Később a román hallgatók körében is készült adatfelvétel. A kutatássorozat út-törőnek számított a politikai szocializáció, illetve a politikai kultúra állapota vizsgálatának vonatkozásában, amit további három adatfelvétel követett.¹⁷ A kutatás eredményeként számos

13 Minta-elemszámok Kolozsváron: 158 magyar, 210 román 8. évfolyamos tanuló; 211 magyar és 359 román középiskolás tanuló; 255 magyar és 239 román egyetemi hallgató. Minta-elemszámok Székelyudvarhelyen: 139 általános iskolás tanuló és 406 középiskolás tanuló.

14 Az adatfelvétel a Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Nagyváradon, Szatmárnémetiben tanuló magyar és román középiskolás diákokra terjedt ki. (N = 836; N-HU=432; N-RO = 404 fő).

15 A szerző továbbá felhasználja egy 2000-ben végzett, három helyszínen (Kolozsvár, Marosvásárhely, Szatmárnémeti) kiterjedő 309 fős szakiskolai tanulói mintán végzett vizsgálat és egy interjú kutatás adatait is.

16 A kutatássorozat a BBTE Szociológia Tanszék Magyar Tagozatán *A közvélemény szociológiája* című egyetemi előadásorozat részeként készült Péter László kezdeményezésére/koordinálásával.

17 A megvalósult kutatások: Civil Kurázi I. Egyetemisták és a civil társadalom Kolozsváron 1999. december (magyar minta), 2000. március (román minta) / Civil Kurázi II. Egyetemisták és választások

tanulmány született (ld. Kiss et al. 2000, Péter 2002b, továbbá Péter 2000, 2002a, Gál-Borus 2002, Sólyom 2002a, 2002b, Péter–Pásztor 2003, Pásztor 2003).¹⁸

Végül, ezen a ponton említendő a magyarországi finanszírozással megvalósított, a nagymintás *MOZAIK2001 – Az erdélyi magyar fiatalok társadalmi helyzete* címet viselő vizsgálat, amely meglátásunk szerint (első) mérföldkőnek számít a romániai magyar survey jellegű ifjúságkutatás vonatkozásában, ugyanis az egész Kárpát-medencében élő magyar fiatalokra vonatkozó nagymintás kutatás az Erdélyben (Partiumban, Belső Erdélyben, Székelyföldön) élő 15–29 éves fiatalokat reprezentatív mintán vizsgálta. A kutatás tárgyideje 2001-től 2004-ig terjedt, és tematikailag széles spektrumon vizsgálta a romániai magyar fiatalokat (oktatás és képzés, életkörülmények: gazdasági aktivitás, lakáskörülmények, anyagi helyzet, életmód: dohányzás, alkoholfogyasztás, drogfogyasztás, sportolási szokások, kulturális fogyasztás és médiafogyasztási szokások, vallásosság, társadalmi közérzet és jövőkép, migrációs szándék, értékrend, identitás), illetve, néhány esetben kontroll mintán vizsgálta az egyes országokon belüli, többségi nemzethez tartozó fiatalok jellemzőit (ld. Szabó et al. 2002, illetve Csata–Magyari–Veres 2002, Bálint–Demeter 2002, továbbá Veres–Magyari–Csata 2002). A kutatásra alapozva számos elemzés és másodelemzés született (ld. Gábor 2004, 2005, Ercsei–Geambașu 2004, Bálint D. 2004, Veres 2005, Gábor–Veres 2005, Ercsei 2006).

b) A MOZAIK2001 kutatástól a 2008-as összehasonlító adatfelvételig

2001 utáni időszakban szintén a politikai kultúra és szocializáció témájában került sor több további, alapvetően a Sólyom Andrea nevéhez fűződő kutatásra, egyrészt a 2002-es *Egyetemi hallgatók „Demokrácia?!” vizsgálata*¹⁹ című felmérésre), másrészt az udvarhelyi középiskolások körében végzett 2004-es lokális kutatására, mely kérdésfelvetését tekintve az előbbi egyetemi hallgatókat vizsgáló kutatással rokonítható.²⁰ Mindkét vizsgálat a fiatalok politikához való viszonyát vizsgálta. A kutatások tárgyát a diákok társadalmi és politikai szférához való viszonyának feltérképezése, ezen belül a szervezeti élethez való viszony, a fiatalok nemzedéki és civil szerveződése, a társadalmi makro-intézményekhez való viszony, a politikai és állampolgári kul-

2000. november / Civil Kurácsi III. Egyetemisták és politikai értékek 2001. november. (A negyedik adatfelvétel, a Civil Kurácsi IV. a kolozsvári lakosságot célozta meg.) A vizsgált fő tematikák: civil társadalommal szembeni attitűdök (szervezeti tagság, aktivitás, elvárás-rendszerek); politikai kultúra (politikummal szembeni attitűdök, aktivitási szintek, politikai ismeretszintek, ideológiai irányultság); választói magatartások; médiafogyasztási minták; a mássággal szembeni attitűdök (kisebbségi csoportokkal, társadalmi nemekkel); a státustörvénnyel szembeni magatartások (vélemények, elvárások, jövőkép).

18 A témához kapcsolódóan ld. még Geambașu és Pásztor (2002) kolozsvári középiskolai hallgatók körében végzett kutatását.

19 Az adatfelvétel 802 fős hallgatói mintán készült, amelyből 446 magyar tagozatra járó és 356 román tagozatra járó diákkal készült kérdőíves interjú. A vizsgálat a *Civil Kurácsi I.* kutatás tapasztalataira is épített: megismételték az előző adatfelvétel egyes kérdéseit.

20 Az adatfelvételt 2004 május–júniusában a székelyudvarhelyi nappali tagozatos végzős középiskolások körében végezték a város hét középiskolájában, 373 fős mintán.

túra vizsgálata képezte. (ld. Kiss 2002b, Sólyom 2007a, 2009a, 2009b, 2010a, 2011a, 2011b, 2013)²¹.

Végül, szintén a politikai kultúra vizsgálatához kapcsolódik a 2001-es *Tusványos 2001* adatfelvétel, amely a tusnádfürdői *szabadegyetem* résztvevőinek politikai kultúráját, értékrendjét, attitűdjét vizsgálta egy 300 fős mintán (ld. Ercsei–Kriza–Papp Z. 2002, Ercsei–Geambașu 2004, Balla 2006).

2001–2007 viszonylatában egy két szakaszból álló szubkultúra-kutatásról tehetünk említést. 2001–2002-ben az *OTKA* elődöntménye, az *OKTK* programja keretében végezték a Szapu Magda által koordinált kvalitatív interjúkutatást, amelyben a két magyarországi helyszín (Pápa és Tatabánya) mellett két erdélyi városban (Udvarhelyen és Csíkszeredában) is történt adatgyűjtés (ld. Szapu 2004, illetve Sólyom 2003, 2004, 2005 és Ferencz 2004). E tekintetben nagyon értékes, egyedi kutatásról van szó, amelynek esettanulmányai egyedülálló részletességgel és mélységgel vizsgálják és tárják fel (leíró módon és igencsak szemléletesen) a helyszínek zene mentén szerveződő csoportkultúráit.

A két szerző kutatása második szakaszának eredményeit (Sólyom 2007b²², Ferencz 2007) 2007-ben a *BBTE Néprajz és Antropológia Tanszék, illetve a Kriza János Néprajzi Társaság* gondozásában megjelent kötet adta közre (Jakab–Keszeg 2007), amely további, a (nem feltétlenül csak magyar) kolozsvári ifjúsági-szubkulturális színtérrel kapcsolatos esettanulmányokat is publikált (ld. Patakfalvi Czirják 2007, Jakab 2007).²³ Itt említenénk meg Gergely Orsolyának kolozsvári egyetemi hallgatók körében végzett egyéni kutatásait is, amelyek a hallgatók életmódját, lakáskultúráját vizsgálták (Gergely 2004, 2005a, 2005b, illetve 2009).

2004–2005-ben három, migrációval kapcsolatos anyaggal is találkozhatunk, egyrészt a kolozsvári, másrészt a csíkszeredai műhely kapcsán. Horváth (2004) az erdélyi magyar fiatalok Magyarországra irányuló egyetemi szintű tanulási migrációját vizsgálja 1990–2000 viszonylatában, hangsúlyt helyezve a migráció történeti kontextusára (statisztikai adatokat is használva) és dinamikájára²⁴. Mohácsék (2005) interjúkutatásban vizsgálja a képzett fiatalok magyarországi munkavállalását, a migráció mögött meghúzódó motivációkat, a fiatalok (munkaerőpiaci és hétköznapi életben való) érvényesülését, valamint jövőterveiket. Bálint (2004) a *MOZAIK2001* adatai alapján vizsgálja a székelyföldi fiatalok körében a migrációs folyamatokat és aspirációkat.

Ugyancsak 2004–2005-höz kapcsolódik három, az oktatáskutatás-ifjúságkutatás mezsgyéjén elhelyezhető kutatás. Az egyik a *KAM* által végzett 2004-es, amely a Hargita megyei nyolcadikos tanulók jövőterveit vizsgálja a továbbtanulás és pályaválasztás terén (ld. Bíró A. 2005, Bálint–Miklós 2005, Miklós 2005). A másik kettő pedig a kétezres évek derekán működő *Határon Túli Oktatás Fejlesztéséért Programiroda (HTOF)* égisze alatt kivitelezett, erdélyi vonat-

21 A témához kapcsolódóan ld. még: Sólyom 2012-es írását (Sólyom 2012).

22 vö. Sólyom 2009c

23 A témához kapcsolódóan megemlíthető továbbá a Patakfalvi Czirják által végzett kutatás második fázisának tapasztalatait összegző 2011-es vizsgálat, amely a kolozsvári elektronikus zenei színtér időbeni változását vizsgálja: a szubkulturális jellegtől a piaci elvek mentén szerveződő szcénává való átalakulás folyamatát (Patakfalvi Czirják 2011).

24 Ehhez kapcsolódóan ld. még Szentannai (2011) írását, illetve a Szarka–Kötél (2008) által szerkesztett kiadványt.

kozással bíró két kutatás. Az első az OTKA által támogatott, *Minőségkonceptiók a romániai magyar középfokú oktatásban – 2005* címet viselő kutatás, amely az érettségi előtt álló erdélyi magyar tanulók szabadidő-felhasználását és ifjúsági kultúráját vizsgálta közel 2000 fős reprezentatív mintán (ld. Papp Z. 2005). A második a *Határon túli hallgatók magyarországi tanulmányai* címet viseli és HTOF-MÁSZ (Márton Áron Szakkollégium) együttműködésben valósult meg 2004-ben. Ennek célja a magyarországi felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók motivációinak, értékrendjének, kapcsolatrendszerének, társadalmi beágyazottságának és hazatérési szándékainak megismerése volt (ld. Erdei 2005).

2005 továbbá egy többéves kutatássorozat kezdőéve, a *Max Weber TKA* és a *BBTE* együttműködésében szervezett *Félsziget Fesztivál kutatásoké*. Ez részben a Sziget-kutatások adaptációjaként, a 2005-ös első adatfelvételt követően, kilenc alkalommal vizsgálta a marosvásárhelyi Félsziget fesztivál résztvevőinek jellemzőit, elsősorban a résztvevők társadalmi hátterét, szabadidős és kulturális fogyasztását, értékrendjét, jövőterveit, politikai attitűdjeit (ld. Ercsei–Veres 2005, Ercsei 2006, Kiss–Plugor–Szabó 2006, Veres 2006, Balla 2006, Ercsei 2007, Veres 2007, Ercsei 2009, Bartis 2009, Ercsei–Kiss–Szabó 2010, 2011, Ercsei et al. 2013)²⁵.

2006/2007-re tehető a *KAM-Intézet* égisze alatt végzett migrációs kutatás (ld. Bodó 2008a, Bodó 2008b), amely kifejezetten a (székelyföldi) fiatalok Magyarországra történő munkamigrációjával foglalkozott, interjúk, esettanulmányok keretében, illetve további kisebb lokális vizsgálatok adatgyűjtésére is támaszkodott (ld. Sárosi 2005, Ferencz 2007, Vén 2007, Vass 2008).

Végül, újabb mérőföldkönek számít az időközben létrejött kolozsvári *Kisebbségkutató Intézet*, a *Max Weber TK-val*, a *BBTE Szociológia Tanszék* együttműködésében megvalósított *Erdélyi Magyar Fiatalok 2008 (Ifj2008)* kutatás. Ennek célja a különböző etnikumú fiatalok társadalmi pozíciójának azonosítása, az értékek, gyakorlatok és attitűdök révén megnyilvánuló etnicitás mint kulturális habitus leírása, a különböző etnikumú egyének strukturális pozíciója közötti viszonyok, illetve a kulturális habitus vonatkozásában a kisebbség és többség közötti hasonlóságok és különbségek dokumentálása.²⁶ (ld. Kiss–Barna–Sólyom 2008, illetve Kiss–Barna 2011). A korábban már említett, 2007-től kiépülő országos kutatói hálózaton belüli együttműködés eredményeként, harmonizálták az *ANSIT* által végzett adatfelvételkor alkalmazott kérdőívet, így a kutatás összehasonlítási lehetőséget biztosított a romániai fiatalok és az erdélyi magyar fiatalok mintái között.

c) A 2008 utáni időszak

Továbblépve egy másik témához, itt tennénk említést a kolozsvári *Sapientia EMTE*-n folyó (erdélyi magyar és román) fiatalok médiahasználatával foglalkozó kutatásokról. Egyik első ku-

25 A kutatássorozatban rendszerint két kérdőívet alkalmaztak: egy rövidebb, a kérdezettek demográfiai adataira rákérdezőt (kontaktálási lap), amely a kérdezettek demográfiai eloszlását volt hivatott ellenőrizni, illetve egy hosszabb, omnibusz jellegű tematikus kérdőívet. A kontaktálási lap minta-elemszámai hozzávetőleg 1000–3000 fő közötti volt, a tematikus kérdőív minta-elemszáma pedig hozzávetőleg 650–950 fős intervallumon belül mozgott.

26 Az adatfelvétel és a kiadványszerkesztés a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézetben történt, a feldolgozás a BBTE – Max Weber TKA és bukaresti ifjúságkutató műhelyekkel együttműködésben történt, más erdélyi ifjúságkutatók bevonásával.

tatás keretében – 2007-ben – került sor a Maros megyei 15–18 éves középiskolai diákok körében végzett empirikus felmérésre (N=1042), amely az internethez való hozzáférés mértékét, illetve a használat sajátosságait vizsgálta (ld. Tőkés 2010a, 2010b, 2010c, továbbá uő. 2013). Egy másik, 2009-es kutatás (*Adatok erdélyi magyar fiatalok digitális műveltségéről – 2009*), Erdély három megyéjének (Brassó, Kolozs, Maros) tíz iskolájában, a 10–19 éves tanulók körében vizsgálta a digitális írástudást, digitális műveltséget²⁷. A kutatás célzottan a számítógépes és online tevékenység gyakoriságát és helyszínét, a hozzáértés szubjektív szintjének megítélését mérte. (ld. Tőkés 2011).

Mindemellett, 2011 óta folyamatban van egy nagyobb lélegzetvételű, összetett, *Gyerekek és fiatalok médiahasználatára* címet viselő kutatás a KAM-Intézet, illetve a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat együttműködésében, amelynek keretében négy tanulmánykötetnyi anyag született. A kutatás alapvetően a médiahasználati szokásokat tárja fel, rávilágít a média (elsősorban az internet) különböző funkcióira, mérlegelve azt, hogy mennyire jelent veszélyt a fiatalokra. (ld. Bodó 2012, Gergely 2012, Biró A. – Gergely 2013, Biró A. – Bodó 2013, AUS 2014).

2011-ben kísérlet történt a MOZAIK2001 kutatás megismétlésére (ezúttal a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet – NCSSZI szervezésében). A MOZAIK2011 – Magyar fiatalok a Kárpát-medencében kutatás a tervek szerint két fázisban valósult volna meg. Az első szakaszt egy kvalitatív fókuszcsoport-sorozat jelentette, a második szakaszt pedig a 2001-es kutatáshoz hasonló adatfelvétel. Különböző, főként finanszírozási okoknál fogva, csak az első valósult meg: fókuszcsoportos interjúk készültek a Kárpát-medencében élő magyar fiatalok körében, ezen belül pedig a romániai magyar fiatalok körében is (Csíkszeredában, Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen, Kolozsváron, Máramarosszigeten, Nagyváradon és Csángóföldön). A kutatás a nemzeti identitás, állampolgári identitás, család (házasság, gyermekvállalás, vegyes házasságok), oktatás, kultúra, nyelvhasználat, munkavégzés, munkaerőpiaci esélyek kérdéskörökkel foglalkozott (ld. Szabó–Bauer–Pillók 2013, illetve Székely 2013, Dániel 2013).

Bár a MOZAIK2011 adatfelvételre nem kerülhetett sor, megvalósulni látszik egy másik, az NSKI által koordinált 2014-es *Külhoni magyar ifjúságkutatás* című vizsgálat. A kutatás célja deklaráltan a stratégiaalkotás: az empirikus anyag a stratégiai javaslatcsomag elkészítéséhez hivatott alapul szolgálni, ezt a külhoni fiatalokkal is foglalkozó intézmények az elkészítendő *Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2014–2015* cselekvési tervéhez fel tudják használni. A kutatás kvalitatív (civil szervezeti vezetők körében végzett fókuszcsoportos és interjú), valamint kvantitatív (a különböző szervezetek vezetői és tagsága körében alkalmazott online survey) technikával dolgozott. A kutatás három tematikára fókuszált: az ifjúsági önszerveződések, a nemzetiségi intézményi és intézményen kívüli oktatásra, valamint a munkaerőpiaci lehetőségekre.

A korábbiak során még nem említett nagyváradi műhely eredményének az ottani két felsőoktatási intézmény Románia EU-csatlakozását követően létrejött határ menti regionális együttműködés²⁸ keretében (a Debreceni Egyetemmel partnerségben) végzett 2010 utáni kutatásokat

27 N = 852 fős minta, a 10–19 éves tanulók körében (a 3–4., a 7–8., a 11–12. évfolyamos tanulók bevonásával).

28 Magyarország–Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program (HU-RO) / Hungary-Romania Cross-Border Co-operation Programme (HU-RO)

tekinthetjük. Az együttműködés eredményeként négy tanulmánykötet látott napvilágot, amelyek közül három a felsőoktatás szerepével, missziójával, régióon belüli-régiók közötti kohéziós erejével foglalkozik (ld. Pusztai–Hatos 2012; Kozma–Bernáth 2012; Pusztai–Hatos–Ceglédi 2012), egy pedig a hallgatók körében végzett kutatások eredményeinek ad teret (Györgyi–Nagy 2013). A vizsgálatok azonban jobbra az oktatáskutatás területén mozognak, és nem minden alkalommal tesznek különbséget a különböző etnikumok szerint, így az amúgy nyilvánvalóan értékes eredményeket felvonultató kutatást a magyar fiatalok szempontjából kevésbé tartjuk relevánsnak.

Itt tennénk említést az *Ifi2008* újabb, *Ifi2013* név alatt (is) futó 2013-ban végzett második hullámáról, amely ezúttal a *Kós Károly Akadémia Alapítvány* és a brüsszeli székhelyű *Európai Tanulmányok Központja*²⁹ felkérésére készült. Mivel a kutatás az összehasonlítás igényével lép fel, ennek témái egybevágnak a 2008-as kutatás témáival (ld. Kiss–Barna 2013).

TOVÁBBI KUTATÁSOK, KUTATÁSI TERÜLETEK

Végül meg szeretnénk említeni további két területet, amely a romániai magyar ifjúságkutatást tekintve szintén releváns: egyrészt a fiatalok önszerveződését, másrészt pedig a lokális térségi kérdéseket vizsgáló kutatásokat, beleértve a különböző szubkultúrákkal foglalkozó kutatásokat.

a) Az ifjúsági civil szférával kapcsolatos vizsgálatok és elemzések

Ezen a területen egyrészt képet kapunk magukról a civil szervezetekről és a civil szféra szerveződéséről (Magyari 2000, Barna 2004, Toró–Székely 2012), másrészt a fiatalok civil szerveződésekhez való viszonyáról (Péter 2000), a szervezetekben ellátott tevékenységéről (Kósa 2004).

Magyari (2000) a civil szervezetek és a szakértők között fennálló kapcsolatok típusait vizsgálja. Fő kérdése, hogy az ifjúsági civil szervezetek, illetve a szakértők között milyen kapcsolatok áll(hat)nak fenn. Péter, a már említett *I. Civil Kurázsi* vizsgálat adatai alapján, a hallgatók civil szférához való viszonyulását és magatartását, a szervezettel szemben megfogalmazott elvárásokat vizsgálja a *Kolozsvári Magyar Diákszövetség* példáján (Péter 2000).

Kósa (2004, vö. Kósa 1999) a romániai magyar ifjúsági szféra történetét tekinti át a szervezetek elitképző funkciójának vizsgálata céljából: rámutat arra, hogy az 1989-et követően ifjúsági mozgalomként, illetve tömegszervezetként létrejövő, később professzionalizálódó ifjúsági szervezetekben a vezetői pozíciót vállalók – a szervezeti tevékenységük révén – hogyan szocializálódnak a politika színterén és miként válnak közéleti-politikai szerepvállalókká. A bemutatott ifjúsági civil szféra tehát a társadalmi és politikai szocializációs folyamat részeként fogható fel, amely egyszerre kínálja fel a lehetőséget és a felelősséget a fiataloknak a társadalmi részvételre, lehetővé téve érdekeik felismerését és érvényesítését.

Barna (2004) az Erdélyben működő magyar ifjúsági szféra szervezetszociológiai elemzésére vállalkozott, az ifjúsági szervezetek körében 2003 decembere – 2004 januárja között végzett adatgyűjtés, illetve a felmérés eredményeként létrehozott *Erdélyi Ifjúsági Szféra (EISZF)* elneve-

zésű adatbázis alapján. A szerző vizsgálta a szervezetek területi-földrajzi eloszlását, továbbá típusait, jövedelmeit, szervezeti kapcsolathálóját, valamint a szféra dinamikáját.

Végül, 2012-ben készült el az *Erdélyi Ifjúsági Jelentés* (ld. Toró–Székely 2012), amely az erdélyi magyar civil szervezetekről 2011 szeptembere és 2012 februárja között készült online kérdőíves adatfelvétel eredményeit foglalja össze. A kutatás célja az erdélyi ifjúsági szféra működésének feltárása, legfontosabb problémáinak és igényeinek bemutatása volt. A jelentés foglalkozott a szervezetek jellemzőivel, a támogató szervezetekkel fennálló kapcsolataikkal, a pénzügyi gazdálkodásával, a célcsoportmobilizációjával és az önkéntesség kérdéskörével.

b) Lokális, térségi vizsgálatok

Lokális vizsgálatok közé tartoznak a *Sapientia EMTE* Csíkszeredában működő *Társadalomtudományi Tanszékén* tanuló hallgatók által végzett helyi-térségi kutatások, esettanulmányok, vizsgálatok számos témakörben: migráció, munkavállalás, pályaválasztás, értékrend, jövőtervek, család és párválasztás, stb., amelyekről Gergely Orsolya készített összegzést (ld. Gergely 2009, 2011a, valamint ld. a publikált írásokat tartalmazó köteteket Biró A. 2006, Bodó 2007, 2008c, Gergely 2011b).

Szintén a lokális vizsgálatok sorát gazdagítja egy 2010-ben székelyudvarhelyi középiskolások körében végzett kérdőíves felmérés, értékorientációk, továbbtanulás és társadalmi távolság-percepciók témakörökben. Az adatfelvétel részét képezi egy nagyobb, több moldvai városban lebonyolított kutatásnak. A mintába 334 diák került három székelyudvarhelyi iskolából (ld. Sólyom 2010, illetve 2013b).

Másik kutatás egy sepsiszentgyörgyi iskola 5–12. osztályos tanulóinak környezettudatosságát, médiahasználatát, értékorientációit, illetve a társadalmi távolság-percepcióit vizsgálja 761 fős mintán (ld. Bakó et al. 2012).

ÖSSZEZÉS

Írásunkban a romániai magyar fiatalokkal foglalkozó empirikus vizsgálatok áttekintésére vállalkoztunk, egy 70 kutatást összegyűjtő adatbázis alapján. A romániai ifjúságkutatási szféra rövid áttekintését, illetve a romániai, erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatásokat végző műhelyek és intézményeinek rövid ismertetését követően, megvizsgáltuk a kutatások tematikai és módszertani megoszlását, majd idővonal szerint sorra vettük az egyes empirikus kutatásokat, illetve a kutatások alapján készült anyagok által vizsgált témákat, kérdésköröket.

Rámutattunk a romániai ifjúságkutatás, illetve a romániai magyar fiatalokat vizsgáló mezőny közötti együttműködés alacsony szintjére, szemben az erdélyi magyar ifjúságkutatási műhelyek és a magyarországi intézmények közötti együttműködések volumenével. Az erdélyi ifjúságkutatási szintéren 3–4 központ hozzávetőleg 15 intézménye körül szerveződnek a kutatások. Ezek esetében sem beszélhetünk kifejezetten hálózatokról: nagyobb gyakorisággal egy központra, esetleg régióon belüli együttműködések fordulnak elő.

A kutatások tematikáját tekintve, az erdélyi magyar ifjúságkutatás palettája meglehetősen sokszínű, változatos. Erre utal a feltárt 12 fő tematika és a mintegy 150 altéma. Az alkalmazott módszertan szempontjából, a kutatások összességét tekintve inkább kvantitatív vizsgálatokról

beszélhetünk: a 12 témakörből három olyan témakört figyeltünk meg, amelyek esetén nem a kvantitatív módszertan alkalmazása képviseli a nagyobb arányt.

Az idővonal mentén három szakaszba soroltuk a látókörünkbe került empirikus kutatásokat. Láthattuk, hogy a kezdeti kutatások 1994–1995-re tehetők, és az erdélyi magyar fiatalok önszerveződésével foglalkoztak. Ekkor került sor az első nagyobb adatfelvételre is. Ezt követően, a kilencvenes években viszonylag kevés kutatásról tehattünk említést: ekkor került sor az első hallgatói/tanulói adatfelvételekre. A vizsgált periódus leggazdagabb, legintenzívebb időszaka a 2001–2009 közötti volt. Ekkor végezték az első nagymintás *MOZAIK2001* kutatást, továbbá a *Civil Kurázi* adatfelvételeket, ekkor vette kezdetét a *Félsziget-kutatássorozat* és készült el az *Ifi2008* kutatás. Mindezek mellett, számos egyéb kutatás, esettanulmány készült, pl. munkaerőpiaci érvényesüléssel, fiatalok migrációjával, politikai kultúrájával kapcsolatban. A kutatások sajátos szegmensét jelntik a szubkultúra-kutatások, amelyekre kevés példa mutatható fel. 2009-et követően kevesebb empirikus kutatás lelhető fel, kiemelendő azonban egyes kutatások folytatása (pl. *MOZAIK2011*, *Ifi2013*). Fontos területnek mutatkozik továbbá a digitális írástudás és IKT-használat módja, annak előnyei és kockázatai (főként a tizenéves tanulók körében). Végül a kutatások sorában fontos szerephez jutnak az ifjúsági szerveződések, az ifjúsági civil szféra kapcsán végzett felmérések és elemzések, amelyek a szféra egy sajátos dimenzióját vizsgálják. Ugyanígy értékes vizsgálatok az elsősoban Székelyföldön, főleg Hargita megyében végzett lokális-térségi kutatások, amelyek mozaikdarabokként járulnak hozzá az összkép kialakításához.

Kétségtelen, hogy a felsoroltakon kívül léteznek további kutatások is, amelyekre ezúttal nem sikerült rálátást nyernünk. Úgy gondoljuk azonban, hogy a szakirodalmi anyagok alapján fellelt kutatások meglehetősen jó megközelítést adják az erdélyi magyar ifjúságkutatás közel 25 évének, amely megfelelő alapot jelent a kutatás következő szakaszának megvalósításához, és pedig a fiatalokkal kapcsolatos fő jellemzők, trendek, kutatási eredmények alapján történő körvonalazásához.

FELHASZNÁLT IRODALOM REFERENCES

1. (2014). Acta Universitatis Sapientia – Communicatio – No. 1.
2. Bakó Rozália Klára – Nistor Laura – Sólyom Andrea – Telegdy Balázs (2012). *Környezettudatosság, médiahasználat, jövőstratégiák. Gyorsjelentés*. Reconect Working Papers 1. [online: <https://reconnect2009.files.wordpress.com/2013/01/mikes-gyorsjelent-es-2012junius15.pdf>, letöltés időpontja: 2014. 11. 01.]
3. Bali János (2014). Külhoni Magyar Ifjúságkutatás – 2014 (Alapvetés) In: BALI János et al. *Külhoni Magyar Ifjúságkutatás – 2014. Metszetek*. Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest, 9–13.
4. Balla Réka (2006). Politikai attitűdök a Félsziget fesztivál résztvevői körében. *WEB* 14–15. sz. 73–78.
5. Barna Gergely (2004). Erdélyi magyar ifjúsági szervezetek szervezetszociológiai elemzése. *Erdélyi Társadalom* 2. évf. 2. sz. 85–112.

6. Barna Gergely – Kiss Tamás (2013). *Erdélyi magyar fiatalok 2013. (Kutatásjelentés) / Hungarian Youth in Transylvania 2013. (Research Report)*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.
7. Bartis Katalin (2009). Értékpreferenciák a fesztiválózó fiatalok körében. In JANCSÁK Csaba (szerk.): *Pillanatfelvételek a kárpát-medencei ifjúságról*. Belvedere Kiadó, Szeged, 196–234.
8. Bálint Blanka – Demeter Gyöngyvér (2002). MOZAIK2001© Gyorsjelentés – Székelyföld. In: Szabó Andrea – Bauer Béla – Laki László – Nemeskéri István (szerk.): *MOZAIK2001 Gyorsjelentés – Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, Budapest, 189–238.
9. Bálint Blanka – Miklós István (2005). Továbbtanulás – család – térségi társadalom. Kérdőíves vizsgálat Hargita megye nyolcadik osztályos tanulói körében. In: Túros Endre (szerk.): *Igény a tanulásra? TÉRSÉG Könyvek*. KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja – Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 29–60.
10. Bálint D. Gyöngyvér (2004). Migrációs folyamatok és aspirációk a székelyföldi fiatalok körében. In: Bodó Julianna (szerk.): *Székelyföldi mozaik. Térségi szociológiai tanulmányok*. Csíkszereda: KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja – Pro Print Könyvkiadó, 77–96.
11. Biró A. Zoltán (1995). Generációs kapcsolatok székelyföldi közösségekben. *Educatio* 2. sz. 235–245.
12. Biró A. Zoltán (2005). Meddig tanulunk? A tanulási életpálya alultervezése Hargita megyei nyolcadik osztályosok körében. In: Túros Endre (szerk.): *Igény a tanulásra? TÉRSÉG Könyvek*. KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja – Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 11–28.
13. Biró A. Zoltán (szerk.) (2006). *Állapotok és változások. Szociológiai elemzések. TÉT Könyvek (Térség – Érték – Társadalom) I*. Alutus Kiadó, Csíkszereda.
14. Biró A. Zoltán – Bodó Julianna (2013). *Internethasználat vidéki térségben. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus Kiadó, Csíkszereda.
15. Biró A. Zoltán – Gagy József – Túros Endre (1995). „Átmeneti” ifjúsági társadalom. In: TÚROS Endre (szerk.): *Változásban? Elemzések a romániai magyar társadalomról*. KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja – Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 135–152.
16. Biró A. Zoltán – Gergely Orsolya (szerk.) (2013). *Ártalmas vagy hasznos internet? A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus Kiadó, Csíkszereda.
17. Bodó Julianna (szerk.) (2007). *Vidék és fejlesztés. Szociológiai és antropológiai elemzések. Térség – érték – társadalom II*. Alutus Kiadó, Csíkszereda.
18. Bodó Julianna (2008a). A székelyföldi fiatal korosztály munkamigrációja. *Térség* 2. sz. 32–54.
19. Bodó Julianna (2008b). *Itthon vagy külföldön. A székelyföldi fiatal korosztály munkamigrációja. Diskurzusok és életutak a migráció tükrében*. Scientia Humana, Budapest, 85–160.
20. Bodó Julianna (szerk.) (2008c). *Változó térség. Szociológiai és antropológiai elemzések*. Alutus Kiadó, Csíkszereda.

21. Bodó Julianna (2012). *Esély vagy veszély? A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Státus Kiadó, Csíkszereda.
22. Csata Zsombor – Magyar Tivadar – Veres Valér (2002). MOZAIK2001© Gyorsjelentés – Belső-Erdély. In: Szabó Andrea – Bauer Béla – Laki László – Nemeskéri István (szerk.): *MOZAIK2001. Gyorsjelentés*. Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, Budapest, 137–188.
23. ifj. Cseke Péter (1998). Székelyudvarhelyi fiatalok – korszakváltás küszöbén. *Korunk* 9. évf. 6. sz. 37–45.
24. Dániel Botond (2013). Erdélyi magyar fiatalok jövőterveinek, munkaerőpiaci helyzetének, etnikai fogyasztásának vizsgálata. In: Szabó András – Bauer Béla – Pillók Péter (szerk.): *MOZAIK2011. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. NCSSZI – Belvedere Kiadó, Budapest – Szeged, 169–198.
25. Ercsei Kálmán (2006). Félisziget fesztivál ifjúsága: fesztiválok ifjúsága? Az iskolázottság és továbbtanulás összehasonlító vizsgálata az ifjúsági korszakváltás kontextusában. *WEB* 14/15. sz. 47–62.
26. Ercsei Kálmán (2007). Schimbări legate de autonomia tinerilor: de la tinerețea de tranziție la tinerețea de educație și loisir. In: Mitulescu, Sorin (coord.): *Studii în domeniul tineretului*. Ed. Didactică și Pedagogică, R. A., București, 8–31.
27. Ercsei Kálmán (2009). Az ifjúsági korszakváltás szabadidős scenáriója Romániában. Megállapítások és tézisek a Félisziget-fesztivál fiataljai kapcsán. In: Jancsák Csaba (szerk.): *Fiatalok a Kárpát-medencében. Mozaikok az ifjúság világáról*. Belvedere Kiadó, Szeged, 206–214.
28. Ercsei Kálmán – Kiss Zita – Szabó Júlia (2010). Consum în timpul liber, autonomie și planuri de viitor. *Revista Română de Pedagogie*. nr. 58 (4) 73–92.
29. Ercsei Kálmán – Geambașu Réka (2004). A „túsványosi táborlakók” ifjúsági státuszának és politikai beállítottságának vizsgálata. *Erdélyi Társadalom* 2. évf. 2. sz. 113–133.
30. Ercsei Kálmán – Kiss Zita – Szabó Júlia (2011). Fiatalok szabadidős fogyasztása, önállósodása és jövőképe a marosvásárhelyi Félisziget-vizsgálatok alapján. In: Kiss Tamás – Barna Gergely (szerk.): *Erdélyi magyar fiatalok. Összehasonlító elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 233–260.
31. Ercsei Kálmán – Kiss Zita – Plugor Réka – Szabó Júlia – Veres Valér (2013). Obiceiuri de petrecere ale timplului liber ale tinerilor participanți la Festivalul „Peninsula” din Târgu Mureș. In: Luca, Sabina (coord.): *Tânăr în România. Noi valori, noi identități*. Institutul European, Iași, 195–248.
32. Ercsei Kálmán – Kriza Borbála – Papp Z. Attila (2002). Számokba fojtva: „Túsványos”. In: Bodó Barna [szerk]: *Erdélyi Magyar Évkönyv 2002*. Polis Könyvkiadó, Temesvár – Kolozsvár, 88–96.
33. Ercsei Kálmán – Veres Valér (2005). Félisziget fesztivál – Marosvásárhely – 2005. *Korunk* 11 sz. 103–109.
34. Erdei Itala (2005). Hallgatói mobilitás a Kárpát-medencében. In: Gábor Kálmán – Veres Valér (Szerk.): *A perifériáról a centrumba. Az erdélyi fiatalok helyzetképe az ezredfordulón*. Belvedere Kiadó – Max Weber Tk Alapítvány, Szeged–Kolozsvár, 108–132.
35. Ferencz Angéla (2004). Csíkszeredai fiatalok életmódja és kultúrája. In: Szapu Magda (szerk.): *Ifjúsági „szubkultúrák” Magyarországon és Erdélyben*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 155–187.

36. Ferencz Angéla (2007). A város és a fiatalok. Csíkszeredai fiatalok térhasználat. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.): *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról (Krizsa Könyvek, 29)*. BBTE-Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 133–160.
37. Ferencz Éva (2007). Pályaválasztási aspirációk a székelyudvarhelyi fiatalok körében. In: Bodó Julianna (szerk.): *Vidék és fejlesztés – Szociológiai és antropológiai elemzések – Téréség – érték – társadalom II*. Alutus Kiadó, Csíkszereda.
38. Gábor Kálmán (1993). Az ifjúsági kultúra és a fiatalok társadalmi orientációs mintái. In: Gábor Kálmán (szerk.): *Civilizációs korszakváltás és ifjúság*. Miniszterelnöki Hivatal – Ifjúsági Koordinációs Titkárság, Szeged, 173–203.
39. Gábor Kálmán (2004). MOZAIK 2001 – A perifériáról a centrumba. Tézisek a határon túli magyar fiatalok helyzetének értelmezéséhez. *Erdélyi Társadalom* 2. évf. 2. sz. 9–24.
40. Gábor Kálmán (2005). A perifériáról a centrumba. Hipotézisek a határon túli magyar fiatalok helyzetének értelmezéséhez. *Korunk* XVI. évf. 11. sz. 20–31.
41. Gábor Kálmán – Veres Valér (szerk.) (2005). *A perifériáról a centrumba. Az erdélyi fiatalok helyzetképe az ezredfordulón*. Belvedere Kiadó –Max Weber TK Alapítvány, Szeged – Kolozsvár.
42. Gál-Borus László (2002). Kire szavaz(na) a kolozsvári magyar diák? *WEB* 10. sz. 35–38.
43. Geambaşu Réka – Pásztor Gyöngyi (2002). A kolozsvári Báthory Líceum diákjainak politikai beállítottsága. *WEB* 10. sz., 27–34.
44. Geambaşu Réka – Pásztor Gyöngyi (2003). A Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar hallgatóinak politikai beállítottsága és értékorientációja. In: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla (szerk.): *Etnopolitika – a közösségi-, magán-, és a nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 237–250.
45. Gergely Orsolya (2004). Négy év, négy lakás. *Korunk* 10. sz. 111–116.
46. Gergely Orsolya (2005a). „Lakásból otthon”. Kolozsvári diákok lakásmintái. *WEB* 13 (2) 179–191.
47. Gergely Orsolya (2005b). „Diák-Lak” – Kolozsvári egyetemisták lakásmintái. In: CSOMÁN Gábor (szerk.): *A XXVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Társadalomtudományi Szekciójának díjazott dolgozatai*. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. [online: http://web.uni-corvinus.hu/otdk2005/download/21_1_gergely.pdf, letöltés ideje: 2014. 11. 10.]
48. Gergely Orsolya (2009). *Fókuszban a fiatalok. Életmód, fogasztás, jövőstratégiák*. Státus Kiadó, Csíkszereda.
49. Gergely Orsolya (2011a). Ifjúságkutatás térségi léptékben. In: Gergely Orsolya (szerk.): *Fiatalok a térségben*. Alutus Kiadó, Csíkszereda, 8–16.
50. Gergely Orsolya (szerk.) (2011b). *Fiatalok a térségben*. Alutus Kiadó, Csíkszereda.
51. Gergely Orsolya (2013). *A média hatása a gyerekekre és a fiatalokra*. Státus Kiadó, Csíkszereda.
52. Györgyi Zoltán – Nagy Zoltán (eds.) (2013). *Students in a Cross-Border Region: Higher Education for Regional Social Cohesion*. University of Oradea Press, Oradea.
53. Horváth István (1994). A kapcsolat- és viszonyrendszer szempontjai a döntéshozatalban. *Hitel. Erdélyi Szemle* 5–6 sz. 82–95.

54. Horváth István (2004). Az erdélyi magyar fiatalok Magyarország irányú tanulási migrációja, 1990–2000. *Erdélyi Társadalom* 2. évf. 2. sz., 59–84.
55. Jakab Albert Zsolt (2007). Kolozsvár. A firkás város. A firkálás és terei Kolozsváron. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.): *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról* (Krizsa Könyvek, 29). BBTE-Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 161–194.
56. Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.) (2007). *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról* (Krizsa Könyvek, 29). BBTE-Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.
57. Kántor Zoltán (1994). Új generáció? Vázlat a temesvári magyar diákság és diákélet önszerveződési kísérleteiről. *Korunk* 2. sz. 35–45.
58. Kiss Dénes – Kiss Tamás – Sólyom Andrea – Herédi Zsolt – Csata Zsombor – Plainer Zsuzsa – Péter László (2000). *Civil Kurázs. A Babeş-Bolyai tanuló diákok politikai és állampolgári kultúrája*. Max Weber Kollégium, Kolozsvár.
59. Kiss Tamás (2000). Az ifjúsági életszakasz jellemzői, ifjúsági értékek és orientációk négy erdélyi nagyváros középiskolásainál. In: Somai József (szerk.): *II. Civil Fórum*. Alapítvány az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért, Kolozsvár, 99–107.
60. Kiss Tamás (2001a). Értékek és habitusok az erdélyi középiskolások jövőstratégiáiban. *Educatio* 4. sz. 730–738.
61. Kiss Tamás (2001b). Erdélyi középiskolások politikai predispozíciói, *Köz-Politika* 3 sz., 5.
62. Kiss Tamás (2002a). A politikai szocializáció strukturális szempontjai az erdélyi középiskolások vizsgálatában. In: Veres Valér (szerk.): *RODOSZ-tanulmányok*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 75–89.
63. Kiss Tamás (2002b). Demokrácia?! A kolozsvári diákok politikai kultúrájának elemei. *REGIO* 13. évf. 4. sz. 264–295.
64. Kiss Tamás – Barna Gergely (szerk.) (2011). *Erdélyi magyar fiatalok. Összehasonlító elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár.
65. Kiss Tamás – Barna Gergely – Sólyom Zsuzsa (2008). *Erdélyi magyar fiatalok 2008. Közvélemény-kutatás az erdélyi magyar fiatalok társadalmi helyzetéről és elvárásairól. Összehasonlító elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.
66. Kiss Tamás – Sólyom Andrea (2002). Regionális ellentétek és a központ hangjai. A romániai szociológia helyzete a kilencvenes években. In: Kovács Éva (szerk.): *Mi újság a kelet-közép-európai szociológiában? A lengyelországi, a magyarországi, a romániai, a szerbiai és a szlovákiai szociológia a kilencvenes években*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 118–159.
67. Kiss Zita – Plugor Réka – Szabó Júlia (2006). Értérend és ifjúsági szabadidő-kultúra a Félsgyeten. *WEB* 14/15. sz. 63–72.
68. Kiss Zita – Tóth-Batizán Emese (2014). Mozaikok az erdélyi ifjúságszociológiai kutatások eredményeiből (2000–2014). In: Bali János et al. *Külhoni Magyar Ifjúságkutatás – 2014. Metszetek*. Nemzeti Stratégiai Kutatóintézet, Budapest, 36–48.
69. Kozma Tamás – Bernáth Krisztina (eds.) (2012). *Higher Education in the Romania-Hungary Cross-border Cooperation Area*. Partium University Press & CHERD-Hungary, Oradea–Debrecen.

70. Kósa András László (1999). A Maros megyei ifjúság politikai szocializációja. A Maros megyei ifjúsági közélet alternatívái. *Magyar Kisebbség* V. évf. 2–3. (16–17.) sz. 432–447.
71. Kósa András László (2004). „Timurok és Pál utcai fiúk”. A romániai magyar ifjúsági elit természetrajzának vázlatához. *WEB* 12. sz. 17–24.
72. Lőrincz D. József (2002). A társadalomtudományok helyzete Romániában 1989 után. In: Kovács Éva (szerk.): *Mi újság a kelet-közép-európai szociológiában? A lengyelországi, a magyarországi, a romániai, a szerbiai és a szlovákiai szociológia a kilencvenes években*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 109–114.
73. Magyar Tivadar (1994). Romániai Magyar fiatalok médiafogyasztási szokásai. *Hitel. Erdélyi Szemle* 5–6. sz. 73–81.
74. Magyar Tivadar (2000). Az ifjúsági szervezetek szakértőkkel való kapcsolata. In: Somlai József (szerk.): *A civil szféra szerepe a közösségfejlesztésben*. Alapítvány az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért, Kolozsvár, 107–109.
75. Mărginean, Ioan (coord.) (1996). *Tineretul deceniului unu. Provocările anilor 90*. Editura Expert, București.
76. Miklós István (2005). Kérdőíves vizsgálat Hargitai megyei nyolcadikos diákok körében. In: Bodó Julianna et al.: *ALMa. Acces to the Labour Market*. Pro Print Könyvkiadó, Csíkszereda.
77. Miklós Katalin (1998). Tizennégy éves diákok jövőképe. *Korunk* 9. évf. 6. sz. 46–51.
78. Mitulescu, Sorin (coord.) (2007). *Studii în domeniul tineretului*. Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București.
79. Mitulescu, Sorin (2011). Az utóbbi évtizedek romániai ifjúságkutatásának vázlata. In: KISS Tamás – Barna Gergő (szerk.): *Erdélyi magyar fiatalok. Összehasonlító elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 29–36.
80. Mohácsék Magdolna (2005). A magasan képzett erdélyi fiatalok magyarországi munkavállalása. In: Horváth István (szerk.) *Erdély és Magyarország között migrációs folyamatok*. Kolozsvár: Scientia Kiadó, 133–172.
81. Patakfalvi Czirják Ágnes (2007). Going Under: A kolozsvári drum and bass szintér bemutatása. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.) *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról (Krizsa Könyvek, 29)*. BBTE-Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 75–100.
82. Patakfalvi Czirják Ágnes (2011). Sounds of Cluj. A kolozsvári elektronikus zenei szcena tíz éve. In: Kiss Tamás – Barna Gergely (szerk.): *Erdélyi magyar fiatalok. Összehasonlító elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 293–304.
83. Papp Z. Attila (2005). Időhasználat és iskolai teljesítmény a romániai magyar középiskolai kultúrában. In: Csata I. et al.: *A perifériáról a centrumba. Az erdélyi fiatalok helyzetképe az ezredfordulón*. Belvedere Kiadó – Max Weber TK Alapítvány, Szeged–Kolozsvár, 54–74.
84. Pásztor Gyöngyi (2002). A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem diákjainak politikai kultúrája és adaptált politikai cselekvési mintái. In: Sorbán Angella (szerk.): *Szociológiai tanulmányok erdélyi fiatalokról*. Akadémiai Kiadó – Scientia Kiadó, Budapest – Kolozsvár, 73–96.

85. Péter László (2000). Civil kurázsi – Egyetemisták és civil társadalom Kolozsváron. In: Somai József (szerk.): *A civil szféra szerepe a közösségfejlesztésben*. Alapítvány az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért, Kolozsvár, 109–115.
86. Péter László (2002a). „Az aranykorszak örökösei?” A politikai szellem fenomenológiája. Tanulmány a romániai átmenetről a kolozsvári BBTE diákjainak politikai kultúrája példáján. *WEB* 10. sz. 13–26.
87. Péter László (2002b). Civil kurázsi – Politikai kultúra kutatása a kolozsvári egyetemen, *WEB* 10. sz. 45–47.
88. Péter László – Pásztor Gyöngyi (2003). Kolozsvári diákok: jelen és jövő. *Korunk* 4 sz. 102–106.
89. Pusztai Gabriella – Hatos Adrian (eds.) (2012). *Higher Education for Regional Social Cohesion*. Hungarian Educational Research Association, Budapest.
90. Pusztai Gabriella – Hatos Adrian – Czeplédi Tímea (eds.) (2012). *Third Mission of Higher Education in a Cross-Border Region*. University of Debrecen – CHERD, Debrecen.
91. Sárosi Z. (2005). Munkaerőpiaci preferenciák csíkszentdomokosi fiatalok körében. (kézirat)
92. Schifirneț, Constantin (1999). Treizeci de ani de cercetare stiintifica a tineretului, *Sociologie românească* nr.1 137–143.
93. Sorbán Angella (szerk.) (2002). *Szociológiai tanulmányok erdélyi fiatalokról*. Akadémiai Kiadó – Scientia Kiadó, Budapest – Kolozsvár.
94. Sólyom Andrea (2001). A kommunikáció, mint társadalmi integrációs modell erdélyi középiskolás fiatalok körében. In: Veres Valér (szerk.): *RODOSZ–tanulmányok*. III. Társadalom és humántudományok, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 61–75.
95. Sólyom Andrea (2002a). A BBTE-n tanuló diákok politikai értékorientációi, In: VERES Valér (szerk.): *RODOSZ–tanulmányok*. III. Társadalom és humántudományok, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 89–97.
96. Sólyom Andrea (2002b). BBTE-n tanuló diákok politikai értékorientációi, In: SZABÓ Ödön (szerk.): *Szélrózsa – Tudományos és kulturális évkönyv*. RODOSZ – Bihar Megyei Szervezet, Nagyvárad, 183–190.
97. Sólyom Andrea (2003). Esettanulmány ifjúsági csoportkultúrákhoz tartozó székelyudvarhelyi fiatalokról. In: Veres Valér (szerk.): *RODOSZ–tanulmányok*. III. Társadalom és humántudományok. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 113–145.
98. Sólyom Andrea (2004). Esettanulmány az ifjúsági csoportkultúrákhoz tartozó székelyudvarhelyi fiatalokról. In: Szapu Magda (szerk.): *Ifjúsági „szubkultúrák” Magyarországon és Erdélyben*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 188–237.
99. Sólyom Andrea (2005). Ifjúsági szubkultúrák Székelyudvarhelyen, *Új Ifjúsági Szemle* 1. sz. 35–51.
100. Sólyom Andrea (2007a). Dilemmák a középiskolások és egyetemisták politikához való viszonyának kutatása közben. In: Plugor Réka (szerk.): *RODOSZ–Konferenciakötet*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 147–150.
101. Sólyom Andrea (2007b). Ifjúsági szubkultúrák és csoportfolyamatok Székelyudvarhelyen. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.): *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szub-*

- kultúrákról. (Krizsa Könyvek, 29). BBTE-Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 101–132.
102. Súlyom Andrea (2009a). Erdélyi fiatalok politikához való viszonyának kutatása közben felmerülő problémákról. *Educatio* 4. sz. 519–524.
103. Súlyom Andrea (2009b). High school and university student's political action patterns. *Political Studies Forum Vol. 1. No. 1.* 41–80.
104. Súlyom Andrea (2009c). Subculturali ale tinerilor și procese subculturale în Odorheiu Secuiesc. *Studiu de caz. Reconnect* nr. 3, 177–198.
105. Súlyom Andrea (2010a). Egyetemisták és középiskolások politikai kultúrája. In: *Doktorandus Fórum 2010*. Cermi, Iași, 71–82.
106. Súlyom Andrea (2010b). Székelyudvarhelyi XI-XII. osztályos diákok értékpreferenciái. *Reconnect*, 3 (1): 61–79.
107. Súlyom Andrea (2011a). High school and university students' opinions about politics, *Compaso*, Vol. 2. No. 1, 173–206.
108. Súlyom Andrea (2011b). Politikai kultúra és társadalmi értékek. In: Kiss Tamás – Barna Gergely (szerk.): *Erdélyi magyar fiatalok. Összehasonlító elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató – Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 261–292.
109. Súlyom Andrea (2012). A diákok politikához való viszonyának életkori sajátosságai. *Reconnect* 4(1): 15–41.
110. Súlyom Andrea (2013a). Politikai cselekvési minták középiskolások és egyetemisták körében. *Pro Minoritate*, 2. sz. 97–128.
111. Súlyom Andrea (2013b). Social Distance Perceived by High School Students. In: Runcan, Patricia-Luciana – Rață, Georgeta – Iovu, Mihai-Bogdan (eds.): *Applied Social Sciences: Sociology*. Cambridge Scholar Publishing, Newcastle, 301–308.
112. Szabó András – Bauer Béla – Pillók Péter (szerk.) (2013). *MOZAIK2011. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. NCSSZI-Belvedere Kiadó, Budapest – Szeged.
113. Szapu Magda (2004). *Ifjúsági „szubkultúrák” Magyarországon és Erdélyben*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest.
114. Szarka László – Kötél Emőke (2008). *Határhelyzetek. Külhoni magyar egyetemisták peregrinus stratégiái a 21. sz. elején*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest.
115. Szentannai Ágota (2001). A Magyarországon tanult fiatalok karrierkövetése. *REGIO* 4sz. 113–131.
116. Székely Tünde (2013). Erdély, Románia (Esettanulmány). In: Szabó András – Bauer Béla – Pillók Péter (szerk.): *MOZAIK2011. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. NCSSZI-Belvedere Kiadó, Budapest – Szeged, 115–126.
117. Toró Tibor – Székely Tünde (2012). *Erdélyi ifjúsági jelentés*. Integratio Alapítvány, Temesvár.
118. Tőkés Gyöngyvér (2010a). Digitális egyenlőtlenségek a Maros megyei középiskolások körébe. *Reconnect* 2(2) 96–110.
119. Tőkés Gyöngyvér (2010b). Internethasználati szokások a Maros megyei középiskolás diákok körében. In: Ármeán Otília – Gagy József (szerk.): *Új média és kommunikatív magatartás*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 201–214.

120. Tőkés Gyöngyvér (2010c). Digitális egyenlőtlenségek a romániai fiatalok körében. *Korunk* 11 sz., 50–62.
121. Tőkés Gyöngyvér (2011). *Az erdélyi középiskolások digitális műveltsége és részvétele az új médiakommunikációban*. Tőkés Gyöngyvér, Sapientia – EMTE, Médianevelés, Kolozsvár, 2011. (előadás – ld. <http://slideplayer.hu/slide/1991061/#>)
122. Tőkés Gyöngyvér (2013). Digitális egyenlőtlenségek a romániai fiatalok körében. In: Tőkés Gyöngyvér – Sántha Ágota (szerk.): *Új média, médiakonvergencia, kulturális változások*. 2009. március 27–28. Marosvásárhely. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 69–81.
123. Vass Melinda (2008). Itthon vagy külföldön? A külföldi munkavállalás mai gyakorlatának elemzése az oroszhegyi fiatalok körében. In: Bodó Julianna (szerk.): *Változó térség. Szociológiai és antropológiai elemzések*. Alutus Kiadó, Csíkszereda.
124. Veres Valér (1994a). Egy kutatás előzményei és története. *Hitel. Erdélyi Szemle*, 5–6 sz. 62.
125. Veres Valér (1994b). A romániai magyar ifjúság civil szerveződéseinek, mozgalmi életének fejlettségi szintje. *Hitel. Erdélyi Szemle*, 5–6 sz., 63–71.
126. Veres Valér (1995). Viata organizațională a tineretului maghiar din România. *WEB* 1 40.
127. Veres Valér (1996). A romániai magyar ifjúsági szervezeti szféra. *Korunk* 5 sz. 102–106.
128. Veres Valér (1998). Pénz vagy tudás? *Korunk* 9 évf. 6. sz. 26–36.
129. Veres Valér (szerk.) (2000). *Nemzeti vagy nemzedéki integráció? Erdélyi középiskolások átalakulásban*. Budapest – Kolozsvár, Új mandátum – Limes.
130. Veres Valér (2004). Jövőtervek az erdélyi magyar és román középiskolások körében a társadalmi háttér kontextusában. In: Balázs Imre József (szerk.): *Ablak a jelenre: Erdélyi középiskolások társadalomképe*. Komp-Press – Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 176–196.
131. Veres Valér (2005). Kisebbségi magyar fiatalok jövőtervezése. *Korunk* XVI. évf. 11. sz. 32–49.
132. Veres Valér (2006). Középosztályosodási tendenciák vizsgálata a marosvásárhelyi Féltsziget fesztivál résztvevői körében. *WEB* 14/15. sz. 35–46.
133. Veres Valér (2007). Tendințe de întărire a clasei de mijloc în rândul tinerilor. In: Mitulescu, Sorin (coord.): *Studii în domeniul tineretului*. Ed. Didactică și Pedagogică, R. A., București, 32–46.
134. Veres Valér – Magyarai Tivadar – Csata Zsombor (2002). *Magyar fiatalok a Partiumban és Belső-Erdélyben az ezredfordulón*. MOZAIK2011. Regionális gyorsjelentés a kisebbségben és szóróványban élő erdélyi magyar fiatalok helyzetéről és lehetőségeiről. Max Weber TK Alapítvány, Kolozsvár.
135. Veres Valér – Sólyom Andrea (2001). Társadalmi-kulturális integráció szintjei az erdélyi magyar fiatalok körében. In: Bodó Barna (szerk.): *Romániai Magyar Évkönyv*, Szóróvány Alapítvány – Polis Kiadó, Temesvár, 90–107.
136. Vén Enikő (2007). A külföldi munkavállalás típusú migráció jelensége a csíkszeredai Sapientia Egyetem diákjai körében. (kézirat)

MELLÉKLET – FIATALOKKAL KAPCSOLATOS KUTATÁSOK IDŐVONALA (SZEMELVÉNYEK 1994–2004)

Forrás: Erdélyi magyar fiatalokkal kapcsolatos kutatások – adatbázis 1990–2014

